

Nova — tv-maistereita tieteen, taiteen ja viestinnän risteytasemalla

Vuosina 1990-1992 Taideteollisen korkeakoulun elokuvataiteen laitoksen ja Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksen yhteistyönä toteutettu, kohua herättänyt audiovisuaalisen journalismin koulutuskokeilu Nova tuotti suomalaiselle viestintäkentälle 12 uutta audiovisuaalista toimittajaa.

Reilut puoli vuotta Novan päättymisen jälkeen kolme opiskelijoista oli saanut viran tv:n uutis- ja ajankohtaistoimiuksista, yksi työskenteli koulutussuunnittelijana Taideteollisessa korkeakoulussa ja muut opiskelijat joko työskentelivät freelance-toimittajina tai täydensivät tutkintoaan opiskelomalla elokuvataiteen laitoksella. Työmarkkinat eivät imaisseet novalaisia aivan sillä voimalla kuin koulutuksen perustamisvaiheen nousukauden huumas- sa uumoiltiin.

Nova muodostui enemmän tv- kuin radiojournalismin koulutukseksi. Opetus painottui eri ilmaisukeinojen opetuksen osalta enemmän visuaaliseen kuin auditiiviseen puoleen. Opiskelijat jäivät kuitenkin kaipaamaan lisää opetusta mm. television kuvakerronnasta ja olisivat toivoneet myös enemmän tv-ohjelmien analysointia. Näin eritteli kokemuksiaan eri ilmaisukeinojen opetuksesta yksi opiskelijoista:

”Kuva painottui suhteessa ääneen, mutta visuaalisen puolen, kuvajournalismin teoretisointia ei ollut, eikä uutta tapaa hahmottaa maailmaa, mistä lyötiin rumpua silloin alussa.”

Sekä opiskelijat että koulutuksesta vastanneet henkilöt totesivat koulutuksen loppuvaiheessa, etteivät kaikki kou-

lutukselle asetetut, korkealle viritetyt tavoitteet ehtineet kahdessa vuodessa toteutua. Novakoulutuksen perustamisvaiheen iskusanoja olivat muun muassa kuvafaisuus, poikkitaiteellisuus, tieteen, taiteen ja viestinnän yhteensovittaminen journalismin opinnoissa, intensiivisyys, henkilökohtaisuus opetuksessa, monimediaisuus, kansainvälisyys ja korkeakoulujen yhteistyö sekä rengasmetroperiaate.

Kaikki mukana loppuun asti

Projektin erinäin tavoitteina olleet vaativien juontotehtävien hallinta, uudenlaisen estetiikan löytäminen tv-ilmaisuun sekä tuottamisen ja telematiikan opetus eivät toteutuneet odotetulla tavalla. Tämä johtunee osaltaan koulutukselle asetetuista tieteellisistä, taiteellisista ja viestinnällisistä tavoitteista, joiden yhteensovittaminen ei ollut ongelmattonta kaksivuotisessa koulutuksessa. Nova olisikin voinut olla selkeämmin erikoistunut tai vahvemmin ammatillinen koulutus audiovisuaalisen kulttuurin kehittämisen näkökulmasta. Näin eräs opiskelijoista koulutuksen kestosta suhteessa sen tavoitteisiin:

”Koulutus oli juuri sopivan mittainen. En olisi jaksanut enempää. Tavoitteiden toteutumattomuus on ollut sekä aikapulan että myös suunnittelemattomuuden syytä ja myös sen, miten ihmisiä tänne valitaan, että pitäisi olla tietyt perusvalmiudet johonkin juttuun. Kyllä kahdessa vuodessa ehtii tekemään paljon, mutta kyllä ne on aika vähäiset ne taidot, mitkä voi oppia.”

Vaikka opiskelijat esittivät koulutuksen aikana voimakasta kritiikkiä Novaa kohtaan ja heidän opiskelumotivaationsa vaihtelivat jyrkästi, kaikki kuitenkin kävivät vaativan koulutuksen loppuun asti. Siinä mielessä Novan voidaan arvioida säilyttäneen intensiteettinsä ja kiinnostavuutensa loppuun asti.

Novan opetuksen onnistuneimpina kohtina opiskelijat pitivät käytännön journalististen töiden kautta oppimista, eri alojen parhaiden asiantuntijoiden ja

ajankohtaisten henkilöiden vierailuja koulutuksessa ja heidän asiantuntemuksensa hyödyntämistä av-journalismin opiskelussa sekä opetuksen vaativuutta. Myös kokonaisuilmaisuun, fyysisen ilmaisuuden opetuksen yhdistäminen journalismin opiskeluun oli opiskelijoiden mielestä onnistunut kokeilu.

Novakoulutuksen ideointi ja perustaminen vuosien -89 ja -90 vaihteessa tapahtui suomalaisessa korkeakoulumaailmassa poikkeuksellisen nopeasti.

Keskeinen peruste novakoulutuksen nopealle aikaansaamiselle oli se, että audiovisuaalisia taitoja omaavien toimittajien tarve tulisi Suomessa kasvamaan 90-luvulla av-alan kehittyessä mm. eurooppalaisen viestintäkulttuurin ja audiovisuaalisen teknologian integroitumisen sekä tietoverkkojen ja muiden uusien viestimien kehittymisen kautta.

Opetusministeriön voimakas tuki Novan aikaansaamiselle oli signaali sekä korkeakoulumaailmalle että journalistien ammattikunnalle. Korkeakouluilta odotettiin uusia ohjelmia sekä joustavampaa ja innovatiivisempaa tapaa työskennellä. Journalistien ammattikunnalle haluttiin viestiä, että tarvittiin uusia, kokonaisvaltaisia toimittajia, jotka hallitsevat sekä välineen että asian.

Rengasmetrosta risteysasemaksi

Projekti päätettiin toteuttaa viestintäkulttuuritoimikunnan koulutusjaoston ideomalla rengasmetroperiaatteella, jossa koulutuksen kehittämistarpeisiin vastataan yhdistelemällä korkeakoulujen osaamista ja resursseja.

Rengasmetroperiaate toteutettiin Novassa pääasiassa Jyväskylän yliopiston ja Taideteollisen korkeakoulun yhteistyönä, jossa viestintätieteiden laitos vastasi koulutuksen tieteellisestä osuudesta sekä puheviestinnän opetuksesta ja elokuvataiteen laitos visuaalisen puolen opetuksesta. Lisäksi koulutus teki yhteistyötä mm. Teatterikorkeakoulun kanssa ja tv-lopputöissään Yleisradion kanssa.

Koulutuksen tavoitteena olivat myös opiskelijoille räätälöitävät henkilökohtaiset opintosuunnitelmat, jotka rakennettiin heidän aiemmat korkeakouluopinnotensa ja työkokemuksensa huomioiden. Koulutukseen valituilta edellytettiin pääsääntöisesti noin 60-80 opintoviikkoa aiempia korkeakouluopintoja tai työkokemusta ja muuta koulutusta. Aivan kaikilla koulutukseen päässeillä ei kuitenkaan ollut suositeltua määrää korkeakouluopintoja takanaan.

Rengasmetroperiaate ei toteutunut Novassa alkuperäisessä muodossaan, jossa opiskelijat kiertävät eri kouluissa, vaan koulutuksesta muodostui hyvin itsenäinen yksikkönsä, johon metro toi eri alojen asiantuntijoita ja ajankohtaisia henkilöitä opettajiksi ja vierailijoiksi. Henkilökohtaisia opintosuunnitelmia ei päästy rakentamaan, vaan kaikki opiskelijat kävivät lähes saman opetuksen läpi. Tämän seurauksena opiskelijat eivät päässeet erikoistumaan rengasmetron pysäkeillä suuntautumisensa mukaisesti.

Nova toimi joka tapauksessa esimerkkinä korkeakoulujen yhteistyön mahdollisuuksista projektiluonteisessa koulutuksessa, vaikka tiede- ja taidekorkeakoulun yhteistyön mahdollistama poikkitieteellisyyden ajatus ei toteutunutkaan suunnitellulla tavalla. Tieteen ja taiteen rajojen rikkominen ei onnistunut, koska korkeakoulut eivät tehneet käytännön tasolla pitkälle menevää, koordinoitua yhteistyötä, vaan hoitivat opetusta omilla alueillaan. Novan kokemukset osoittivat myös, että korkeakoulujen laitosten perusopetusta ei voida yhdistää onnistuneesti suoraan intensiivikoulutukseen, vaan opetuksen tulee olla selkeästi profiloitu projektin tarpeisiin.

Joustava hallinto

Hallinnon tasolla Nova toimi esimerkkinä korkeakouluhallinnon joustomahdollisuuksista uusissa koulutusmalleissa. Varsinaisia hallinnollisia uudistuksia Novan toteuttamiseen ei tarvittu, mutta asioiden valmistelukanavat olivat uudenlai-

sia ja päätöksiä tehtiin normaalia nopeammassa tahdissa. Hallinnollista yhteistyötä korkeakoulut eivät käytännössä juurikaan tehneet, vaan korkeakoulut hoitivat Novaan liittyvät hallinnolliset asiat omilla sektoreillaan.

Nova oli hyvä esimerkki eri korkeakoulujen opintoja yhdistelevästä, joustavasta tavasta rakentaa tutkinto. Opiskelijoilla oli mahdollisuus valmistua orientaationsa mukaisesti joko taiteen kandidaatiksi Taideoollisesta korkeakoulusta tai filosofian kandidaatiksi Jyväskylän yliopistosta. Koulutuksen päättyessä 12:sta opiskelijasta viisi valmistui taiteen kandidaatiksi ja kaksi filosofian kandidaatiksi. Loput täydensivät tutkintoaan Novan jälkeen. Kaikki opiskelijat saivat koulutuksesta myös erityisen diplomin. Tiivistähtinen opiskelu tuotti kahdessa vuodessa 100 opintoviikkoa ja loput tutkintoon vaadittavista opintoviikoista korvattiin aiemmillä opinnoilla tai työkokemuksella. Ensisijaisesti puuttuvat opintoviikot korvattiin aiemmillä korkeakouluopinnoilla.

Aiempien opintojen korvaavuuksikysymykset synnyttivät kuitenkin Taideoollisen korkeakoulun kuvallisen viestinnän osastoneuvostossa kritiikkiä, koska Nova oli ensimmäinen tapaus, jossa taiteen kandidaatin tutkintoon sisällytettiin paljon muitakin kuin oman alan opintoja.

Mahdollisuus tutkinnon tekemiseen Novassa motivoi opiskelijoita, vaikka osa oli sitä mieltä, että koulutus olisi voinut olla myös ammatillinen jatkokoulutus, josta saa pelkästään diplomin.

Audiovisuaalisen journalismin intensiivikoulutukselle, jossa oli mahdollisuus rakentaa tutkinto aiempien opintojen päälle, oli olemassa selvä tilaus. Siitä oli osoituksena koulutukseen pyrkineiden, pitkälle opiskelleiden hakijoiden suuri joukko sekä koulutukseen valittujen opiskelijoiden esittämät perustelut koulutukseen hakemiselleen. Voidaankin arvioida, että Novan tyyppisten, projektiluonteisten ja ammattiin suuntautuvien koulutusten kiinnostavuus lisääntyy edelleenkin niiden korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa, jotka eivät näe pitkiä opin-

toja ja perinteistä yliopisto-opiskelua motivoivana.

Rahat opetukseen eikä hallintoon

Nova toimi esimerkkinä kertaluonteisen koulutuksen rahoitusmallista, jossa rahat suunnattiin pääasiassa opetukseen eikä niinkään hallinnon pyörittämiseen. Hallintokustannukset olivat Novassa puolta pienemmät verrattuna opiskelusta aiheutuviin kustannuksiin. Hallintokustannukset jäivät yhden vuoden aikana alle 400 000 markan, kun opiskelukustannukset olivat lähemmäs 800 000 markkaa.

Nova ei muodostunut niin kalliiksi koulutukseksi kuin alussa uumoiltiin. Kustannukset opiskelijaa kohti olivat noin puolta pienemmät verrattuna esimerkiksi Sano- maosakeyhtiön toimittajakouluun. Novassa yhden opiskelijan vuosikustannukset olivat noin 150 000 markkaa.

Projektin rahaksi muutettavaksi kokonaishinnaksi muodostui noin 2.300.000 markkaa. Päärahoittajana toimi opetusministeriö ja lisäksi koulutusta rahoittivat Taideoollinen korkeakoulu, Teatterikorkeakoulu, Yleisradio ja Jyväskylän yliopisto. Novaa järjestäneet korkeakoulut tarjosivat koulutukselle myös resurssiaan ja työpanoksiaan.

Novan rahoitusmallissa oli uutta myös koulutuksen itse hankkiman rahoituksen suuri osuus, mikä mahdollisti mm. normaalia yliopisto-opiskelua laajemmat mahdollisuudet kansainvälisen koulutuksen järjestämiseen. Koulutus hankki itse matka-avustuksia ulkoministeriöstä ja opetusministeriön kansainväliseltä osastolta Eurooppaan ja Afrikkaan suuntautuneita opintomatkoja varten yhteensä noin 200 000 markkaa.

Kilpailu korostui

Eräänä koulutuksen pääopetusmetodinä ollut ryhmätyöskentely ja koulutukseen valittujen opiskelijoiden erilaisten taustakoulutusten hyödyntäminen avjournalismin opiskelussa ei toteutunut

Novassa suunnitellulla tavalla. Kilpailuhenki muodostui 12 opiskelijan joukossa niin vahvaksi, että se osin esti tiedon jakamisen ryhmässä ja vaikeutti periaatetta, jonka mukaan ryhmän jäsenten olisi tullut opettaa toisiaan.

Huono ryhmähenki johtui osaksi koulutuksessa käytetystä opiskelijoiden keskinäisestä "kilpailuttamisen" periaatteesta. Periaatetta oli perusteltu sillä, että se vastaa todellisuutta, jossa journalistit työskentelevät, koska tiedostusvälineissä on jatkuva kilpailu näkemyksistä ja ideoista. Toisaalta huonosti toimiva ryhmätyö johtui siitä, että koulutuksessa ei ollut riittävästi mietitty, miten hyödyntää opetuksessa koulutukseen valittua heterogeenista ryhmää. Esimerkiksi alussa korostettu mahdollisuus erikoistumiseen av-journalismin opinnoissa jäi lähes toteutumatta. Näin vastasi yksi opiskelijoista kysymykseen ryhmän toimivuudesta:

"Näitä lähtökohdat ovat olleet sellaiset, että tää ryhmä ei voi toimia yhdessä, vaan se toimii yksilösuoritusten varassa. Tää porukka on vähän liian eritasoista. Täällä olis pitänyt olla vapaammat kädet valita."

Voidaan siis kysyä, onko motivoitua vaihtoehtoja taustakoulutukseltaan ja iältään hyvin heterogeeninen joukko koulutukseen, joka perustuu pitkälti ryhmätyöhön. Opiskelijoiden ryhmätyötaitojen merkitystä kyllä korostettiin Novan uudenmuotoisissa, kolmivaiheisissa valintakokeissa, mutta juuri ryhmätyötehtäviä opiskelijat eivät pitäneet erityisen toimivina muuten onnistuneissa valinnoissa.

Monivaiheisen ja vaativan valintamenettelyn kautta Novaan saatiin valittua suuresta hakijajoukosta (227 hakijaa) hyvin motivoitunut ryhmä. Koulutuk-

seen valituilla oli keskimäärin enemmän toimittaja- ja av-alan kokemusta sekä aiempia korkeakouluopintoja kuin muulla hakijajoukolla.

Sirpaleinen rakenne

Kahden vuoden opintosuunnitelmaan kaavailtu opetuksen kaari — eli av-journalismin opiskelu omakohtaisten havaintojen teon, tiedon, arvojen ja normien pohditskelun kautta käytännön työssä tehtävään synteesiin asti — ei kantanut loppuun saakka. Opetuksen rakenne muodostuikin hieman sirpaleiseksi. Tämä johtui osaksi koulutuksen hyvin nopeasta suunnittelusta, opetusta järjestäneen organisaation pienuudesta ja opetuksen rakentumisesta hyvin lyhyille periodeille.

Opiskeltavien asioiden sisäistämisen ja opitun tiedon syventämisen kannalta nopeasti vaihtuneiden, eri aihealueisiin keskittyneiden intensiiviperiodien ei voida arvioida toimineen erityisen hyvin.

Novan lopputyön kaksiosainen malli oli uutta. Työn toisen puolen muodosti viisiosainen tv-sarja, joka toteutettiin yhteistyössä Taideteollisen korkeakoulun ja TV 1:n kanssa. Tv-projektissa pääsivät suorittamaan lopputyötään tai harjoitteluun myös elokuvataiteen ja lavastustaiteen laitosten opiskelijat. Tv-ohjelmat eivät saaneet julkisuudessa erityisen hyvää vastaanottoa. Uutta tv-estetiikkaa ei niistä löydetty odotetulla tavalla. Opiskelijat korostivatkin, että ihmisten odotukset "Nova-ohjelmia" kohtaan olivat erityisen korkeat.

Lopputyön toisen puolen muodosti perinteisempi tieteellinen artikkeli, joka oli laajuudeltaan noin puolet pro gradu -

työstä. Lopputyön malli oli käytännön tv-ohjelmaan painottuessaan koulutuksen tavoitteiden kannalta motivoitu ja sovellettavissa varmasti muillekin aloille. Malli olisi ollut vielä mielekkäämpi, jos teoreettinen ja käytännön osuus olisivat läheisemmin kytkeytyneet toisiinsa ja painotus olisi ollut vielä selkeämmin jommassa kummassa osassa, jolloin malli olisi ollut vähemmän hajoittava ja raskas. Näin eräs opiskelijoista:

"Kyllä tää malli on sinänsä hyvä, jos molempiin on sitten eväitä luotu. Parempi olisi vielä ollut niin kuin Taideteollisessa on käytäntönä, että niiden teoria liittyy vielä siihen duuniin. Mutta kyllä mä oon pitänyt tätä mielenkiintoisempina kuin sitä, mitä mä oon yliopistolla tehnyt gradua."

Viikasta keskustelua sekä journalistien ammattikunnassa että korkeakoulu- maailmassa herättänyt Nova on vaikuttanut innostavasti mm. korkeakoulujen kesken tehtävään yhteistyöhön ja projektituonteisten, intensiivisten koulutusmallien kehittämiseen. Myös koulutuksen nopealla toteutustavalla on nähty olevan korkeakoulupoliittista merkitystä. Novan voidaan todeta vahvistaneen audiovisuaalisen journalismin asemaa Suomessa. Samalla se on antanut vauhtia myös uusille audiovisuaalisen alan koulutusprojekteille.

Essi Salonen

Kirjoitus perustuu Novakoulutuksesta tehtyyn seurantalutkimukseen. Essi Salonen, Novan kuva: Seurantalutkimus audiovisuaalisen journalismin koulutuskokeilusta. 1993. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitoksen julkaisuja 10.